

KOBİ'LERDE KURUMSALLAŞMA DÜZEYİNİN MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ ÜZERİNE ETKİSİ: İSTANBUL'DA FAALİYET YÜRÜTEN İMALATÇI KOBİ'LER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA^{*,**}

THE EFFECT OF THE LEVEL OF INSTITUTIONALIZATION OF SMES TO THE ACCOUNTING INFORMATION SYSTEM: A STUDY ON MANUFACTURING SMES WHO HAVE ACTIVITY IN ISTANBUL

Araştırma Makalesi
Research Paper

Tansel HACIHASANOĞLU^{***}
Ali ERDOĞAN^{****}

Öz:

Bu çalışmanın amacı İstanbul'da faaliyet gösteren imalatçı KOBİ'lerin kurumsallaşma düzeyinin muhasebe bilgi sistemi üzerine etkisi ve kurumsallaşma düzeyi ile muhasebe bilgi sistemi arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Hazırlanan anket formu ile birincil veriler işletmelerden elde edilmiştir. Araştırma kapsamında hazırlanan ankette demografik bilgilerin yanı sıra işletmelerin kurumsallaşma düzeylerini belirlemeye yönelik 14 ifadeye ve muhasebe bilgi sistemi kullanımına ilişkin 16 ifadeye yer verilmiştir. İstanbul ilindeki imalatçı KOBİ'ler üzerinde yapılan bu araştırma kapsamında katılımcılar tarafından doldurulan 769 adet anket değerlendirilmeye alınmıştır. Araştırma neticesinde işletmelerin kurumsallaşma düzeyleri ile muhasebe bilgi sisteminin etkin kullanımı arasında pozitif ve anlamlı bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda işletmelerin kurumsallaşma düzeylerinin muhasebe bilgi sisteminin etkin kullanımı üzerinde olumlu yönde etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: KOBİ, Muhasebe Bilgi Sistemi, Kurumsallaşma, İmalat.

Abstract:

The main purpose of this study is to investigate the effects of the institutionalization level of the small and medium size enterprises (SMEs) which operate in Istanbul on the accounting information system and to examine the relationship between the level of institutionalization on the accounting information system. The primary data of sample firms has been obtained from SMEs. In the questionnaire prepared within the scope of the research, in addition to the demographic information, 14 statements about the institutionalization levels of the enterprises and 16 statements regarding the use of the accounting

* Makale Geliş Tarihi: 05.06.2018

Makale Kabul Tarihi: 07.06.2019

** Bu çalışma, Doç. Dr. Tansel HACIHASANOĞLU danışmanlığında yürütülen Ali Erdoğan tarafından hazırlanan ve Yozgat Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde kabul edilen "KOBİ'lerde Kurumsallaşma Düzeyinin Muhasebe Bilgi Sistemi Üzerine Etkisi: İstanbul'da Faaliyet Yürüten İmalatçı KOBİ'ler Üzerine Bir Araştırma" başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

*** Doç. Dr., Yozgat Bozok Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü, tansel@bozok.edu.tr, orcid.org/0000-0003-4229-0192

**** Yozgat Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, aliyerdo@hotmail.com, orcid.org/0000-0002-3650-1064

information system are included. 769 completed questionnaire which filled by the respondents were investigated in this study. According to results, there is statistically significant relationship between effective use of accounting information system and institutionalization level. Also, it has been concluded that the institutionalization levels of enterprises have a positive effect on the effective use of accounting information system.

Keywords: SMEs, Accounting Information System, Institutionalization, Production.

GİRİŞ

Ülkemizde faaliyet gösteren işletmelerin yaklaşık %99'unu Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler yani KOBİ'ler oluşturmakta ve gayrisafi milli hasılanın yaklaşık % 65'ini KOBİ'ler üretmektedirler. Bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de KOBİ'ler ekonomiye ciddi katkıları sağlamaktadır. Günümüz rekabet koşullarında KOBİ'lerin varlıklarını sürdürebilmeleri maalesef oldukça zorlaşmıştır. Rekabet koşulları her daim değişmekte ve değişen rekabet koşullarına uyum sağlayamayan KOBİ'lerin varlıkları sona ermektedir. KOBİ'lerin güçlü olabilmesi için çevreyle uyumlu, değişimlere karşı adaptasyon yeteneğine sahip ve dinamik olmaları gerekmektedir. Zorlu piyasa koşullarında, belirli kuralları ve standartları özümseyen ve bu kural ve değerlerden ödün vermeden ve hedeflerine yönelik gayretini hiç azaltmadan istikrarını sürdüren KOBİ'lerin başarı şansı daha fazladır. Bu nedenle KOBİ'ler için kurumsallaşmak çok önemli bir unsur haline gelmiştir. Kurumsallaşan işletmeler daha düzenli, sistemli ve daha hatasız işlemekte, daha kolay kontrol edilebilmektedir. Kurumsallaşmış işletmelerde doğru kararlar daha kolay alınabilmektedir. İşletme içinde iş bölümü yapılarak uzmanlaşma sağlanabilmekte, süreç uygulamalarında daha ehil bireyler görev alabilmektedir. Böylece işletmede verimlilik artabilmektedir. Kurumsallaşma faaliyetleri organizasyondaki suiistimali, kayırmacılığı, ayrımcılığı, çatışmayı ve hatayı en aza indirebilmektedir. Kuralların, standartların ve iş süreçlerinin belirli ve yazılı olması ile işlem süreleri ve maliyetler azalmaktadır. Tekrarlanan gereksiz işler ve hantallık ortadan kalkabilmektedir. İşletmelerin, sahiplerinden çalışanına, müşterisinden tedarikçisine kadar tüm tarafları uyum ve işbirliği içinde çalışabilmektedirler. Kurumsallaşma ile hesap veren, şeffaf, sorumluluk sahibi, ahlaki ve adil bir yönetim sistemi oluşmaktadır. Böylece işletmelerin rekabet gücü ve sürekliliği artar.

Kurumsallaşan işletmelerde bilgiye çok önem verilmektedir. Bilgi; para, makine ve emek kadar önemli bir ekonomik unsur olarak kabul edilmektedir. Bilgi, organizasyonların en az sermaye kadar önemli bir üretim faktörü haline gelmiştir. Bilginin elde edilmesi, işlenmesi, yorumlanması ve doğru şekilde kullanılması gerekmektedir. Bu nedenle bilgiden azami faydanın elde edilebilmesi için teknolojik gelişmeler ile birlikte bilgi sistemleri geliştirilmiştir. Bilgi sistemleri, elde edilen verilerin işlenerek yararlı bilgilere dönüştürüldüğü, saklandığı ve uygun şekilde kullanıcıların yararlandığı sistemlerdir. Bilgi sistemleri, işletmeler tarafından üretilen veya elde edilen ve dış çevrenin sağladığı bilgiyi yöneten sistemlerdir. İşletmeler tarafından kullanılan en yaygın ve en bilinen bilgi sistemleri Muhasebe Bilgi Sistemleridir. Muhasebe bilgi sistemi finansal işlemleri işleyen ve yöneten, finansal

konularda yöneticilere gerekli olan iç raporlamayı ve dış paydaşlara gerekli olan dış raporlamayı sağlayan bilgi sistemidir.

Kurumsallaşan işletmelerin bilgi sistemlerini etkin bir şekilde kullanmaları beklenen bir durumdur. Ancak bu beklentinin bir araştırma ile doğrulanmasına ihtiyaç duyulmuştur. Bundan dolayı bu çalışma ile işletmelerin kurumsallaşma düzeyleri ile muhasebe bilgi sistemi kullanımının etkinliği arasındaki ilişki ve etki araştırılmıştır.

İşletmelerin ölçek sınıflarından sadece küçük ve orta ölçekli işletmeler (KOBİ'ler) çalışmanın kapsamına dahil edilmiştir. Çalışma bölgesi olarak İstanbul ili ve sektör olarak sadece imalatçı işletmeler seçilmiştir. Bu kapsamda çalışmada bilgi sistemleri, muhasebe bilgi sistemi ve kurumsallaşma kavramlarının açıklamalarına yer verilmiş ve söz konusu kavramlara ilişkin literatürde bulunan çalışmalara değinilmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise çalışma kapsamında uygulanan yöntem, elde edilen bulgular, söz konusu bulguların yorumlanması ve sonuçların değerlendirilmesi konuları yer almaktadır.

1. MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ VE KURUMSALLAŞMA

Bilgi ve iletişim teknolojileri, bilimsel ve teknik araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin temel bileşenleridir. Günümüzde bilgi teknolojileri, iş süreçlerinde etkinliği artırmak için kullanılan destekleyici araçlarından biri haline gelmiştir. Bourgeois'e (2014) göre modern dünya bilgi dünyasıdır, bu yeni Dünya'da her işletme, işletme içi ve dışı faaliyetlerini uygun şekilde yürütebilmek ve etkili kararlar alabilmek için bilgiye ihtiyaç duyar ve bu nedenle bilgi kaynakları işletmelerin en önemli stratejik kaynağı haline gelmiştir. Bilgi sistemi ise, bir organizasyonda karar alma ve kontrol etmeyi desteklemek için verileri toplayan (veya geri alan), bilgileri işleyen, depolayan ve dağıtan bir dizi birbirini tamamlayıcı sistem bileşeni olarak tanımlanabilir. Karar verme, koordinasyon ve kontrolün yanı sıra, bilgi sistemleri yöneticilerin ve çalışanların sorunları analiz etmesine, karmaşık konuları görselleştirmesine ve yeni ürünler oluşturmaya yardımcı olabilir. (Laudon and Laudon, 2014: 45).

Herhangi bir konuda mantıksal bir karar vermek için mevcut duruma hakim olmak ve mevcut problemlere ilişkin çeşitli çözüm yollarını önerebilmek gerekmektedir. Bu açıdan bilgi, şirketlerin başarısının belirleyici unsuru olmuştur. Günümüzün rekabetçi atmosferi nedeniyle veri ve bilginin manuel olarak elde edilmesi ve yorumlanması imkânsız hale geldiğinden, işletmeler bilgi sistemlerinden yararlanmaktadırlar (Ramazani and Allahyari, 201: 290)

Bilgi sistemleri, insanların tipik olarak organizasyonel ortamlarda yararlı verileri toplamak, bilgi üretmek ve dağıtmak için oluşturdukları ve kullandıkları donanım, yazılım ve telekomünikasyon ağlarının birleşimidir (Bourgeois, 2014: 5). Bilgi sistemi terimi (veya bilgisayar tabanlı bilgi sistemi), veri kayıtlarını bir bilgisayar sisteminde depolamak için kullanılan ve kuruluşun bilgi işlem faaliyetlerinin bir kısmını otomatik hale getiren özel uygulama yazılımını ifade eder (Paul, 2010: 95).

Muhasebe bilgi sistemi ise, finansal bilgileri işleyen ve organizasyonel faaliyetlerin koordinasyonu ve kontrolü bağlamında karar görevlerini destekleyen bilgisayar tabanlı bir bilgi sistemi olarak tanımlanmaktadır. Muhasebe bilgi sistemleri veri tutma, işleme, kategorize etme ve finansal olayları raporlama işlevlerini yerine getiren, skor tutma, dikkat yönlendirme ve karar verme amacıyla ilgililerine bilgiler sağlayan bir sistem olarak da tanımlanabilir (Sajady vd., 2008: 50).

Bir muhasebe bilgi sistemi, kuruluşun faaliyetleriyle ilgili ekonomik olaylar hakkında verileri toplar ve bu verileri bilgilere dönüştürür ve bu bilgileri raporlar halinde muhataplarına özetler (Peters vd., 2007: 2-3). Muhasebe Bilgi Sistemi, para cinsinden ölçülen verileri toplayan ve işleyen bir sistemdir. Muhasebe bilgi sistemi iş dünyasının en eski ve en çok kullanılan bilgi sistemleridir (Neogy, 2014: 40).

Muhasebe bilgi sistemi, dinamik ve rekabetçi bir ortamda şirketleri desteklemek ve denetlemek, şirketlerin entegrasyonuna ve operasyonel hususlarda iş birimlerine yardımcı olması amacıyla kullanılır (Awosejo vd., 2013: 142-143).

İşletme ölçeğine uygun bir şekilde seçilmiş bir muhasebe bilgi sistemi, organizasyon tasarımında ve kontrollerin etkinliğinde önemli bir rol oynar (Ramazani and Allahyari, 2013: 290). Organizasyon hedeflerine ulaşmada yönetim başarısının önemli faktörlerinden biri, muhasebe bilgi sistemlerinin etkinliğidir ve muhasebe bilgi sistemlerinin kullanıcıları, sistemlerin etkinliğinde büyük rol oynar (Dehghanzade vd., 2011: 166). Muhasebe bilgi sistemleri, organizasyonlarda karar yönetimi ve kontrolünün etkinliği açısından kritik öneme sahip olan önemli organizasyonel mekanizmalar olarak düşünülmektedir. Sistem kullanıcılarının gereksinimlerine geniş ölçüde hizmet eden muhasebe bilgi sistemlerinin daha etkili olduğu söylenmektedir. Etkin sistemlerin, karar verme süreci üzerinde potansiyel etkileri olan bilgileri kullanıcılara sistematik olarak sağlaması beklenmektedir (Sajady vd., 2008: 51). Genel olarak bilginin kalitesi; güvenilirliğe, raporlama biçimlerine, güncelliğe ve şartlara olan uygunluğuna bağlıdır. Muhasebe bilgi sistemlerinin etkinliğini ölçmek için bazı kavramlar kullanılır. Bu kavramlar bilgi içeriği, doğruluk, format, kullanım kolaylığı ve zamanlamadır (Sajady vd., 2008: 52).

Kurumsallaşma; bir işletmenin, güncel piyasa koşullarına uygun örgüt yapısını oluşturarak gerekli olan sistemleri kurması; bir kurum olmayla ilgili standart, kural ve ilkeleri yazılı olarak ve bunları uygulayabilmesi olarak tanımlanabilir (Aydemir vd., 2004: 608). Kurumsallaşma; işletmelerin varlıklarını bireylerden bağımsız olarak sürdürebilmesi şeklinde de ifade edilebilmektedir (Aylan ve Koç, 2017: 564).

İşletmeler, değişim ve rekabete bağlı olarak varlıklarını sürdürebilmek için kurumsallaşmaya ihtiyaç duymaktadırlar. Kurumsallaşma, örgütsel değişimi izah eden aynı zamanda işletmelerin çevrelerine nasıl uyum sağlayabileceklerini gösteren sistemsel bir olgudur. Bu bağlamda kurumsallaşma kavramı, işletmelerin dış çevresiyle etkileşimiyle ortaya çıkabilen uyumlu ve kontrollü eylemler sistemi ve bu sistemin uygulanması sonucu meydana gelen belirli prosedürlerin, kuralların ve süreçlerin icra edilmesi süreci olarak anlaşılmaktadır (Cevher, 2014: 583).

Kurumsallaşmanın işletmeler açısından faydaları şu şekilde sıralanabilir (Güngör Ak, 2010: 99-100):

- Karar alma mekanizmasında profesyonellerin yer almasıyla daha tarafsız ve daha sağlıklı kararların alınabilmesi,
- Personellerin, işletme sahibine yakınlık derecesine bakılmadan eğitim, deneyim ve liyakata göre değerlendirilmesi,
- Personellere ilişkin adil bir ücret politikasının varlığı,
- Denetim birimlerin daha etkin çalışabilmesi,
- İşletmelerin finansal kurumlar tarafından daha doğru ve kolay değerlendirilebilmesi,
- Sistematik bir anlayış ile rekabet avantajı elde edilebilmesi,
- Daha sağlıklı bir gelecek projeksiyonu ve daha yenilikçi ve yaratıcı bir işletme profili,
- Daha yüksek fırsat ve tehdit algısı, fırsatların ve tehditlerin daha etkili kullanımı.

2. LİTERATÜR TARAMASI

İşletmelerin kurumsallaşma düzeyleri ile muhasebe bilgi sistemi arasındaki ilişki ve/veya etkiyi inceleyen ulusal ve uluslararası boyutta çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Yapılan çalışmalar ve çalışmalar neticesinde elde edilen sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

Varıcı'nın (2007) Orta ve Doğu Karadeniz'deki KOBİ'ler üzerinde yaptığı Muhasebe Bilgi Sisteminin Kurumsallaşma Üzerine Etkisi konulu çalışmasında muhasebe bilgi sistemi ile kurumsallaşma arasında güçlü ve pozitif bir ilişkinin varlığını tespit etmiştir. Muhasebe bilgi sisteminin kurumsallaşma üzerindeki etkisini yaptığı çalışma ile somutlaştırmıştır. Söz konusu çalışma ile işletmelerin kurumsallaşma düzeylerinde muhasebe bilgi sistemi üzerine etkisinin neredeyse %50 oranında olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Aysan (2007) "Kurumsal Yönetim (Yönetişim)" yaklaşımının uygulanmasını sağlamak açısından, işletmedeki muhasebe bilgi sisteminin önemini belirlemeye çalıştığı çalışmasında kurumsal yönetimin muhasebe bilgi sisteminden güç aldığı ifade etmiş ve kurumsal yönetim ve muhasebe uygulamalarının karşılıklı etkileşim halinde olduğunu belirtmiştir. Aysan'a göre iyi bir kurumsal yönetim sistemi, gerçekleri yansıtan, güvenilir ve güçlü bir bilgi sistemine dayanmak zorundadır.

Dinç ve Abdioğlu (2009)'nun İMKB şirketleri üzerinde yaptığı, işletmelerde kurumsal yönetim anlayışı ve muhasebe bilgi sistemi ilişkisi, konulu çalışmada; muhasebe bilgi sistemi ile kurumsal yönetim anlayışı arasında pozitif yönlü güçlü bir ilişki tespit edilmiştir.

Ekanayake ve Perera'nın (2010) Sri Lanka'da bankacılık endüstrisi üzerinde yapmış olduğu ve muhasebenin kurumsal yönetimdeki rolünün irdelendiği çalışmalarında muhasebe ve kurumsal yönetimin, organizasyonlarda birbirine bağımlı rol oynadığını ifade etmiştir. Ayrıca söz konusu çalışmada; muhasebenin, organizasyonlarda kurumsal yönetimi kolaylaştırarak önemli bir rol oynayabilirken, bir organizasyondaki kurumsal yönetim düzeyi de

büyük ölçüde, muhasebe bilgisinin kalitesini belirlediğinden bahsedilmiştir. Yönetim muhasebesi sistemleri bir yandan iç amaçlar için bilgi üretirken diğer taraftan söz konusu bilgiler yönetim kurulu tarafından yöneticilerin izlenmesini kolaylaştırabilmektedir. Ayrıca iç denetim, muhasebe sistemi aracılığıyla üretilen bilgileri doğrulayabilmekte ve yöneticilerin karar verme güvenilirliğini artırmaya yardımcı olabilmektedir.

Mizrahi (2011) KOBİ'lerde muhasebe bilgi sisteminin etkin kullanımı üzerine bir araştırma yapmış ve yönetim kararlarında muhasebe bilgi sisteminin % 65 gibi yüksek oranda kullanılmadığını saptamıştır. Mizrahi (2011) söz konusu çalışmasında muhasebe bilgi sisteminin verimli ve etkin kullanılabilmesi için öncelikle işletmelerin kurumsal yönetim anlayışını benimsemeleri ve alanında profesyonel yöneticilerle çalışmalarını gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca işletmelerin büyümesi ve personel sayılarının artması ile birlikte kurumsallaşma seviyesi ile muhasebe bilgi sisteminden yararlanma derecesi arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Al_Sufy vd. (2013) tarafından yapılan Amman Finansal Piyasalarında listelenen endüstriyel firmalara yönelik yapılan bir saha çalışmasında, kurumsal yönetim prensiplerinin etkin bir şekilde uygulanmasının finansal raporlama kalitesini pozitif yönde etkilediği tespit edilmiştir.

Demir ve Sezgin (2014) tarafından TRB1 Bölgesinde yapılan araştırmalarında kurumsal yönetim anlayışında muhasebenin yeri ve önemini konu edinmişlerdir. Araştırma neticesinde muhasebe bilgi sisteminden elde edilen bilgilerin kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanma sonuçlarının ölçümünde bir araç olduğu ve işletmelerdeki muhasebe birimlerinin ve mensuplarının kurumsal yönetim faaliyetlerine doğrudan katkı sağladığı sonucunu elde etmişlerdir. Bu bağlamda işletmelerdeki muhasebe biriminin kurumsal yönetimin önemli unsurlarından birisi olduğu söylenebilir.

Dinç ve Karakaya (2014) muhasebe bilgi sistemi ile kurumsallaşma arasında ilişkiyi araştırmış ve araştırma sonucunda, muhasebe bilgi sistemi ile kurumsallaşma arasında iki taraflı bir etkileşim ve tetikleme olduğu sonucuna varmışlardır.

Yılmaz (2015) tarafından yapılan ve kurumsal yönetim ve muhasebe bilgi sisteminin işletmelerdeki rolünün araştırıldığı çalışmada kurumsal yönetim ve muhasebe bilgi sisteminin işletmelerdeki rolünü incelemiştir. Söz konusu çalışmada işletme yönetimine sunulmak üzere muhasebe bilgi sistemi tarafından üretilen finansal bilgilerin açık, anlaşılabilir, güvenilir ve tarafsız bilgi gereksinimini karşılayabileceğini, böylece işletme yönetiminin hızlı ve etkin karar vermesinin sağlanabileceğini belirtmiştir. Bu bağlamda muhasebe bilgi sistemi işletme yönetimine karar süreçlerinde çabukluk, kurumsal yönetim gibi konularında katkı sağlayabileceği sonucuna ulaşmıştır.

Man ve Ciurea (2016) tarafından yapılan ve kurumsal yönetimin iyi olmasında muhasebe bilgilerinin şeffaflığının öneminin incelendiği araştırmada, kurumsal yönetim düzeyinde muhasebenin, bilgi sistemlerinin en önemli unsuru olduğunu, bunun nedeninin mikro ekonomik düzeydeki kararların çoğunun muhasebe tarafından sağlanan bilgilere

dayalı olarak yapıldığından bahsetmiştir. Kurumsal yönetimler, tercihen daha fazla analitik olan bilgilerde kullandığı finansman bilgilerinin miktarına ve kalitesine büyük önem vermektedir.

Uyar vd.'nin (2017) yaptığı, muhasebe bilgi sistemi ve kurumsal yönetim arasındaki ilişkinin incelenmesi konulu çalışma kapsamında elde edilen ampirik analizler; muhasebedeki defter tutma, finansal raporlama ve bütçeleme sisteminin kurumsal yönetim seviyesinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir.

Kasasbeh (2017)'in Ürdün'deki endüstri işletmeleri üzerinde yaptığı muhasebe bilgi sisteminin etkinliğine kurumsal yönetişimin etkisi konulu çalışmasında, işletmelerde yönetimin stratejik kararlar vermek için veriye dayalı bir yaklaşımı benimsemesi durumunda, muhasebe bilgi sisteminin yapılandırılmış gerçek zamanlı bilgi sağlayarak ve performansı hızlandırarak amacı desteklemede hayati bir araç olabileceği sonucunu elde etmiştir.

3. İSTANBUL'DA FAALİYET GÖSTEREN KOBİ'LER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

3.1. Araştırmanın Konusu

Bu çalışmanın ilgili bölümlerindeki açıklamalardan yola çıkarak, bir işletmede muhasebe bilgi sisteminin var olması o işletmenin belli bir seviyede kurumsallaşmış olduğunun bir göstergesi sayılabilir, yorumu yapılabilmektedir. Bu çalışmada irdelen kavramların tanımları ve yapılan literatür taramaları neticesinde işletmelerin kurumsallaşma düzeyleri ile muhasebe bilgi sistemi kullanımı arasında anlamlı ve olumlu bir ilişkinin olması beklenmektedir. Bu çalışma da söz konusu ilişkinin bir saha çalışması ile test edilmesi amaçlanmaktadır. Bu minvalde çalışmanın konusu; işletmelerin kurumsallaşma düzeylerinin işletmelerde kullanılan muhasebe bilgi sistemi üzerine etkisinin incelenmesi olarak belirlenmiştir.

3.2. Araştırmanın Önemi ve Amacı

Bu araştırmanın amacı; KOBİ'lerdeki kurumsallaşma algısını tespit etmek ve kurumsallaşma ile muhasebe bilgi sistemi arasındaki ilişki ve etkiyi ortaya çıkarmaktır. Literatür araştırması neticesinde muhasebe bilgi sistemi ile kurumsallaşma kavramları arasındaki ilişkiyi ölçmeye yönelik çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Ancak önceki çalışmaların genelinde muhasebe bilgi sisteminin kurumsallaşmaya olan etkisi tek yönlü incelenmiştir. Bu çalışmada ise diğer çalışmalardan farklı olarak KOBİ'lerin kurumsallaşma düzeylerinin muhasebe bilgi sistemine etkisi üzerinde bir araştırma yapılmıştır.

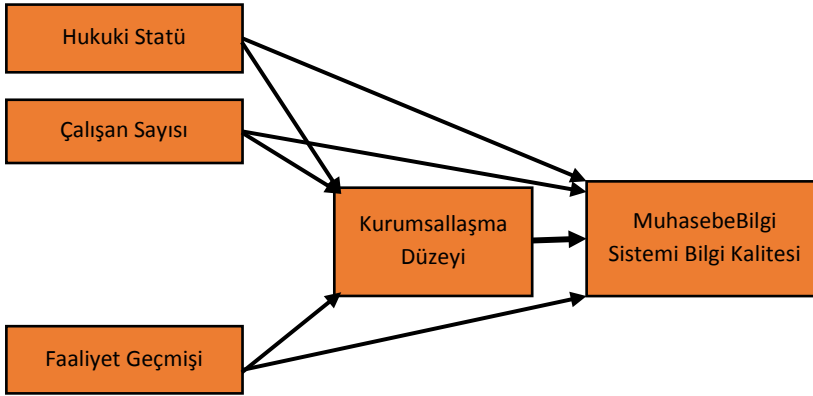
3.3. Araştırmanın Kısıtları

Çalışma, sadece İstanbul ilinde faaliyet gösteren ve KOSGEB veri tabanına kayıtlı imalatçı KOBİ'ler üzerinde yapılmıştır. Dolayısıyla bu çalışma sonucunda elde edilen bilgi, görüş ve eleştirileri bütün KOBİ veya işletmeler için geçerli saymak mümkün değildir.

Üzerinde çalışılan kavramlara ilişkin bu araştırmada belirlenen anket soruları ve bu sorulara yönelik anket dolduranların görüşleri ise bu çalışmanın diğer kısıtlarıdır.

3.4. Araştırmanın Yöntemi, Modeli ve Hipotezleri

Araştırma kapsamını İstanbul ilinde faaliyet gösteren imalatçı KOBİ'ler oluşturmaktadır. KOBİ'lerin kurumsallaşma düzeyi ile Muhasebe Bilgi Sisteminin etkinliği arasındaki ilişki ve etkinin ölçülmesi amacıyla araştırma kapsamında yer alan işletmelerden birincil veriler anket yoluyla elde edilmiştir. Söz konusu anket üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde toplam 8 sorudan oluşan demografik faktörler yer almaktadır. İkinci bölümde muhasebe bilgi sisteminin yapısına ilişkin toplam 16 soruya yer verilmiştir. Son bölümde ise, KOBİ'lerin kurumsallaşma düzeylerinin belirlenmesine yönelik 14 soru yer almaktadır. Anketteki ifadeler 5'li likert ölçeğine göre hazırlanmıştır. Hazırlanan maddelerdeki likert ölçeğinde; “Kesinlikle Katılıyorum” ile “Kesinlikle Katılmıyorum” yargıları arasında beş seçenek sunulmaktadır. Cevaplayanlardan düşüncelerine göre istedikleri seçenekleri işaretlemeleri istenmiştir. Anket değerlendirilmesi esnasında seçenekler sırasıyla 1, 2, 3, 4 ve 5 puan karşılığı olarak hesaplamalara dahil edilmiştir.

Şekil 1: Araştırmanın Modeli

Literatür araştırması neticesinde anket soruları ve ölçek maddeleri için araştırma konusuna uyumlu olduğu düşünülen çalışmalar, kurumsallaşma için Aylan ve Koç (2017) ve Yazıcıoğlu ve Koç (2009) çalışmaları; muhasebe bilgi sistemi için Dinç ve Karakaya (2014) incelenmiş ve bu çalışmalarda ölçeklerden de yararlanılarak kurumsallaşma düzeyini gösterebilecek 16 ifade ve muhasebe bilgi sistemi etkin kullanımını gösterebilecek 14 ifade belirlenmiştir. Anket elektronik ortamda Google formu şeklinde oluşturulmuş ve anket formunun linki hedef kitleye eposta olarak gönderilmiştir. Araştırma kapsamında KOSGEB Duyuru Sistemi üzerinden İstanbul ilinde faaliyet gösteren, KOSGEB veri tabanına kayıtlı toplam 52.431 işletmenin elektronik posta adresine anket linki iletilmiş ve sistem üzerinden 814 işletme anketi elektronik ortamda doldurarak geri göndermiştir. Bu anketlerden 45 tane-

si boş ve eksik gönderildiği için değerlendirilmeye alınmamış, kalan 769 anket için çalışma kapsamında değerlendirme yapılmıştır. Bu araştırma için oluşturulan araştırma modeli Şekil 1'de gösterilmiştir.

Araştırma kapsamında test edilecek 8 hipotez belirlenmiştir ve hipotezler aşağıdaki şekildedir:

H_1 : Hukuki statüleri itibarıyla işletmelerin kurumsallaşma düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H_2 : Personel sayıları itibarıyla işletmelerin kurumsallaşma düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H_3 : Faaliyet geçmişleri itibarıyla işletmelerin kurumsallaşma düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

H_4 : Hukuki statülerine itibarıyla işletmeler arasında muhasebe bilgi sisteminin etkin kullanımına göre anlamlı bir farklılık vardır.

H_5 : Personel sayıları itibarıyla işletmeler arasında muhasebe bilgi sisteminin etkin kullanımına göre anlamlı bir farklılık vardır.

H_6 : Faaliyet geçmişleri itibarıyla işletmeler arasında muhasebe bilgi sisteminin etkin kullanımına göre anlamlı bir farklılık vardır.

H_7 : İşletmelerin kurumsallaşma düzeyi ile işletmede kullanılan muhasebe bilgi sisteminin etkinliği arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H_8 : İşletmelerin kurumsallaşma düzeyinin işletmede kullanılan muhasebe bilgi sisteminin üzerinde etkisi vardır.

3.5. Verilerin Analizi ve Elde Edilen Bulgular

Çalışma kapsamında öncelikle güvenilirlik analizi yapılmıştır. Araştırma için hazırlanan anket sorularının araştırma sonucunda amaçlanan çıktıları verebilmesi için anket soruları arasında yüksek korelasyon olması gerekmektedir. Cronbach Alpha istatistik tekniği bu gibi durumlar için kullanılarak uygulanan anketin güvenilirlik düzeyini gösterir. Cronbach Alpha tekniği ile 0 ile 1 arasında bir sonuç elde edilir. Test sonucu ne kadar yüksek çıkarsa anketin güvenilirliği o kadar yüksektir (Türk, 2007: 80).

Kurumsallaşma düzeyinin belirlenmesi amacıyla kullanılan ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı 0,948 ve muhasebe bilgi sistemi ile ilgili kullanılan ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı ise 0,953 çıkmıştır. Bu değerler kullanılan ölçeklerin oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir.

3.5.1. Demografik Özellikler

Araştırmaya katılan işletmelerin ve anketi cevaplayan personelin demografik özellikleri ile ilgili bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1: Demografik Özellikler

Demografik Özellikler		Frekans	Yüzde
<i>Cevaplayıcıların Pozisyonu</i>	İşletme Sahibi (Yetkilisi)	398	51,8
	İşletme Ortağı	84	10,9
	Yönetici	84	10,9
	Muhasebeci	185	24,1
	Diğer	18	2,3
	Toplam	769	% 100
<i>Cevaplayıcıların Eğitim Düzeyi</i>	İlköğretim	130	16,9
	Lise	213	27,7
	Önlisans	67	8,7
	Lisans	299	38,9
	Yüksek Lisans	60	7,8
	Toplam	769	% 100
<i>Hukuki Statüler</i>	Sermaye Şirketi	503	66,3
	Şahıs Şirketi	256	33,7
	Toplam	759	% 100
<i>Sektörler</i>	Gıda	47	6,1
	Tekstil	146	19,0
	Kimya Sanayi	39	5,1
	Makine Sanayi	130	16,9
	Mobilya	61	7,9
	Madencilik	15	2,0
	Bilgi Teknolojileri	19	2,5
	Diğer	312	40,6
	Toplam	769	% 100,0
<i>Faaliyet Süresi</i>	0-2 yıl	168	22,5
	2-5 yıl	138	18,5
	5-10 yıl	126	16,9
	10 yıl ve üzeri	315	42,2
	Toplam	747	% 100
<i>Personel Sayıları</i>	0-10	444	59,0
	11 ve üzeri	309	41,0
	Toplam	752	100
<i>Cevaplayıcıların Çalışma İşletmedeki Süreleri</i>	0-2 Yıl	182	24,6
	2-5 Yıl	192	25,9
	5-10 Yıl	166	22,4
	10 ve Üzeri	200	27,0
	Toplam	740	% 100

Tablo 1 incelendiğinde ankete katılanların % 51,8'inin işletme sahibi, %10,9'unun İşletme Ortağı olduğu görülmektedir. Yukarıdaki verilerden, anketi dolduranların % 62, 8'in (İşletme Sahibi + İşletme Ortağı) işletmenin yönetim kararlarında direk söz sahibi olduğu anlaşılmaktadır.

Ayrıca cevaplayıcıların eğitim durumu incelendiğinde ön lisans, lisans ve yüksek lisans mezunu oranının %55,3 olduğu ve anketi cevaplayanların yarısından çoğunun yükseköğretim mezunu olduğu anlaşılmaktadır. Çalışma kapsamına alınan işletmelerin hukuki yapılarına bakıldığında % 66,3'lik kısmını sermaye şirketlerinin ve % 33,7'lik kısmını ise şahıs şirketlerinin oluşturduğu görülecektir. Katılımcı işletmelerin faaliyet gösterdikleri sektörlerde yine Tablo 1'de sunulmuştur. Tablo incelendiğinde Tekstil ve Makine Sanayinin ilk iki sırada olduğu görülmektedir. Anket ile elde edilen yukarıdaki tablodaki veriler İstanbul'da faaliyet gösteren imalatçı işletmelerin genel dağılımı ile tutarlı verilerdir. 10 yıl ve üzeri faaliyet geçmişine sahip işletmelerin oranı % 42,2'dir. 10 yılın altında belirlenen kategorilere bakıldığında ise dengeli bir dağılımın yakalandığı anlaşılmaktadır.

Tablo 1'de ayrıca cevaplayıcıların mevcut işletmedeki çalışma sürelerine de yer verilmiştir. Katılımcıların %75,4'ü, ilgili işletmede 2 yıldan fazla çalışmış olmasından dolayı söz konusu işletmeye ilişkin bilgi ve tecrübeye sahip olduğu kanaatine ulaşılabilir. Bundan dolayı cevaplayıcıların çoğunluğunun işletmelerinin mevcut durumu ve işleyişi hakkında gerekli ve yeterli bilgiye sahip oldukları ve bu bağlamda çalışmaya daha doğru ve geçerli bilgiler ile cevap verdikleri düşünülmektedir.

3.5.2. KOBİ'lerin Kurumsallaşma Düzeyi ile İlgili Bulgular

Çalışma kapsamında KOBİ'lerin kurumsallaşma düzeyini belirlemek için ankette 14 adet ifade kullanılmıştır. Bu ifadeler kurumsal bir işletmede olması ve uygulanması gereken faaliyetlerle ilgilidir. Bu ifadeler arasında yüksek ilişki olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle bu ifadelerin ayrı ayrı değerlendirilmesi yerine aralarında yüksek korelasyon olan ifadelerin beraber değerlendirilmesi çalışmanın sadeleştirilmesi ve daha anlaşılır olması açısından önemlidir.

İstatistik analizlerinden olan faktör analizi ile aralarında yüksek ilişki olan değişkenler bir araya getirilerek veri setini temsil kabiliyeti olan daha az sayıda faktör oluşturulur (Büyüköztürk, 2002: 81). Veri setindeki çok sayıdaki faktörün daha kolay anlaşılmasını sağlamak için daha az sayıda faktörler (değişkenler) oluşturularak değişkenleri daha net ifade etmek ve anlamak mümkün olabilecektir. Ancak analizden önce mevcut değişkenlerin faktör analizine uygunluğunun incelenmesi gerekmektedir. Bu amaçla Bartlett küresellik testi ve KMO ölçüsü kullanılmaktadır (Büyüköztürk, 2015: 126). Bartlett testine göre anlamlılık % 5'in altında çıkmalıdır, test sonucu KMO ölçüsü ise 0 ile 1 arasında değerler almaktadır. KMO değeri 1 değerine ne kadar yakın olursa veri setinin faktör analizine uygunluğu da o kadar yüksek olur (Varıcı, 2007: 101). KMO değerinin 0,60'dan büyük çıkması faktör analizinin uygunluğunun bir göstergesi kabul edilmektedir (Büyüköztürk, 2015:126).

Tablo 2: Kurumsallaşma Düzeyinin Belirlenmesi Faktörü ve Alt Bileşenler

	No	İFADELER İşletmelerin Kurumsallaşma Düzeyi Bileşenleri	Faktör Yükleri	Özdeğer	Varyans
FAKTÖR 1	1	İşletmemizde, iş ve işleyişe ilişkin tüm ilke ve kurallar yazılı hale getirilmiştir.	,582	8,46	% 60,47
	2	İşletmemizde iş ve işleyişe ilişkin belirlenen ilke ve kurallar, işletmede görev yapan tüm personel için geçerlidir ve uygulanmaktadır.	,635		
	3	İşletmemizde iş ve işlemler, alanında uzman kişiler tarafından yerine getirilmekte. Görev, yetki ve sorumluluk dengesi uzmanlık esasına göre belirlenmektedir.	,694		
	4	İşletmemizde ciddiyetle uygulanan bir insan kaynakları politikası (personel planlama, işe alma, performans değerlendirme, terfi, kariyer planlama, ücret politikası vb.) bulunmaktadır.	,596		
	5	İşletmemizde organizasyon şeması bulunmaktadır.	,514		
	6	İşletmemizde yapılacak işler standart hale getirilmiş, bir işin kim tarafından nerede, ne şekilde, hangi yetki ve sorumluluklar ile yerine getirileceği açık bir biçimde ortaya konulmuştur.	,679		
	7	İşletmemizde tüm çalışanlara görev ve sorumlulukları doğrultusunda yetki devri yapılmaktadır.	,723		
	8	İşletmemizde tüm çalışanlarca benimsenen, yazılı bir misyon ve bir vizyon ifadesi vardır.	,620		
	9	İşletmemizin genel ve özel hedefleri bellidir.	,650		
	10	İşletmemizde demokratik ve katılımcı bir organizasyon yapısı olup, tüm çalışanlar işletme süreçlerine dâhil edilmektedir.	,684		
	11	İşletmemizde iş ve işlemlere ilişkin kararlar ilgili çalışanların katılımı ile alınmaktadır.	,557		
	12	İşletmemizde çok yönlü bir iletişim sistemi vardır. Diğer bir ifade ile tüm bireyler aracısız birbirleriyle iletişim kurar.	,441		
	13	İşletmemizde iç kontrol sistemi etkin işletilmektedir ve iç denetim uygulanmaktadır.	,670		
	14	İşletmemiz, paydaşlarına (hissedar, müşteri, kamu kurumları vs) karşı her konuda şeffaftır, açıklayıcıdır.	,421		
TOPLAM VARYANS				% 60,47	

Çalışma için oluşturulan veri seti teste tabi tutulmuş ve kurumsallaşma düzeyinin belirlenmesi için oluşturulan veri seti için Bartlett küresellik testinde anlamlılık % 5'in altında çıkmıştır (P değeri: 0,000). KMO değeri ise 0,95'dir. Bu değerlerden de anlaşılacağı üzere

araştırmada kullanılan veri seti faktör analizine uygundur. Kurumsallaşma düzeyinin belirlenmesi için oluşturulan ölçekteki değişkenlerin tamamı arasında yüksek korelasyon tespit edilmiştir. Analiz sonucunda özdeğeri 1'den yüksek olanlar dikkate alınmıştır. Tablodaki özdeğeri 1'den yüksek olan faktör bütün varyansın % 60,47'sini açıklamaktadır. Bu oranda bir faktörün bütün veri setini yansıtabilmesi adına yeterli bir orandır. Faktör analizi sonucunda 14 değişkenli veri seti 1 faktör olarak değerlendirilecektir. Faktörün adı "Kurumsallaşma Düzeyi" olarak belirlenmiştir. Aşağıdaki Tablo 2'de değişkenlerin faktör yükleri ve ifadeler görülmektedir.

Tablo 3'de görülen çarpıklık ve basıklık değerleri Kurumsallaşma Düzeyi verilerinin normal dağılıma sahip olup olmadığını göstermektedir.

Tablo 3: Kurumsallaşma Düzeyinin Belirlenmesi Verilerinin Tanımlayıcı İstatistikleri

Kurumsallaşma Düzeyi Ortalaması	N	Std. Sap.	Varyans	Basıklık	Çarpıklık
3,7673	769	0,94591	0,895	-0,046	-0,718

Verilerin normal dağılım olup olmadığı çarpıklık ve basıklık değerlerine göre belirlenmeye çalışılmıştır. Normal dağılım durumunda hem basıklık değerinin hem çarpıklık değerinin "0" olması beklenir. Ancak değerlerin +1 ve -1 arasında olması sıfır değerinden fazla uzak olunmadığını, verilerin normal dağılımda olduğunu bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (Dinç ve Karakaya, 2014: 36). Bundan hareketle, Kurumsallaşma Düzeyi verilerinin normal dağılım sağladığı söylenebilir. Böylece, Kurumsallaşma Düzeyi verilerinin parametrik istatistiksel yöntemlerle analiz edilmesinin uygun olduğu görülmektedir. Kurumsallaşma Düzeyinin Belirlenmesine yönelik belirlenen veri setindeki 14 ifadenin faktör analizi yapılmış ve neticede bütün ifadeleri temsil edebilecek bir faktör oluşturulmuştur. Araştırma kapsamında hipotezler bu bağlamda test edilecektir.

3.5.3. Muhasebe Bilgi Sisteminin Kullanımına İlişkin Bulgular

Muhasebe Bilgi Sistemi ile ilgili hipotezleri test etmeden önce Muhasebe Bilgi Sisteminin Kullanımına ilişkin hazırlanan ifadelere ait faktör analizini yaparak korelasyonu yüksek olan bileşenleri gruplandırmak ve böylece daha az sayıda bileşen oluşturarak çalışmayı sadeleştirmek ve daha anlaşılır hale getirmek gerekmektedir. Bu çerçevede yapılan faktör analizi sonuçları Tablo 4'de gösterilmiştir.

Muhasebe Bilgi Sisteminin etkinliği ölçeğinin faktör analizine uygunluğunun anlaşılabilmesi için KMO ve Bartlett testi yapılmış ve test sonucunda KMO değeri 0,95 çıkmıştır ve bu değer Muhasebe Bilgi Sistemi bileşenlerin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir. Ayrıca olasılık (p) değeri de sıfır yani anlamlı çıkmıştır.

Ön şart kabul edilen KMO and Bartlett's testlerinin olumlu yorumlanmasından sonra Tablo 4'de gösterilen toplam varyans tablosunda Muhasebe Bilgi Sistemleri etkinliği ölçeğinin kaç faktörden oluştuğu ve bu faktörlerin ölçülmek istenen olguyu ne derecede yan-

sıttıkları görülmektedir. Tablo 4 incelendiğinde birinci faktörün genel ölçeğin % 58,86'ini ölçtüğünü, ikinci faktörle bu oranın % 67,55'e çıktığı görülmektedir. Bu oranda genel ölçeği temsil edebileceği düşünülen yeterli bir oran olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle 16 maddeli ölçek 2 faktöre gruplandırılmış ve indirgenmiştir.

Tablo 4: Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkinliği Ölçeğinin Faktör Dağılımı

Dönüştürülmüş Bileşen Matrisi		
İfadeler	Bileşenler	
	Faktör 1	Faktör 2
1. Muhasebemizde kayıtlar mevzuata uygun tutulmaktadır.	0,134	0,790
2. Muhasebemizde, işlemler günü gününe kayıtlara geçirilmektedir.	0,268	0,734
3. Muhasebemiz kayıtları, sadece yasal yükümlülükler için değil işletmenin mali durumu ile ilgili her türlü bilgiyi elde etmek için tutulmaktadır.	0,256	0,715
4. Muhasebemiz personeli muhasebe programını etkin kullanabilmektedir.	0,373	0,722
5. Muhasebemiz personeline görevleri ile ilgili düzenli eğitimler verilmektedir.	0,485	0,533
6. Muhasebemiz personelinin tamamı mesleki yeterliliğe sahiptir.	0,392	0,649
7. Muhasebe bilgilerine işletme yöneticileri istediğinde ulaşabilmektedir.	0,301	0,674
14. Kullanılan muhasebe programı işletmenin ihtiyaçlarını karşılamaktadır.	0,460	0,573
15. Muhasebe kayıtları ve raporları gerçek durumu göstermektedir.	0,424	0,692
16. Muhasebe işlemleri sıklıkla kontrolden geçirilmektedir.	0,508	0,662
8. Üretim raporları düzenli olarak hazırlanmaktadır.	0,849	0,314
9. Satış raporları düzenli olarak hazırlanmaktadır.	0,846	0,320
10. Stok raporları düzenli olarak hazırlanmaktadır.	0,832	0,322
11. Düzenli şekilde finansal raporlar hazırlanmaktadır.	0,820	0,383
12. Düzenli olarak işletme bütçeleri hazırlanmaktadır.	0,844	0,314
13. İşletmemizde maliyet-kar analizleri yapılmaktadır.	0,780	0,335

Tablo 4'deki Dönüştürülmüş Bileşen Matrisi (Rotated Component Matrix) tablosuna göre 0,5 ve üstü değerleri olan değişkenler gruplandırılarak aynı faktör çatısı altında toplanmalıdır. Bu bilgi ışığında Tablo 4'deki sıralamaya göre 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 14, 15 ve 16. değişkenler 2. faktörde yüksek değerler alırken, 8, 9, 10, 11, 12 ve 13. değişkenler 1. faktörde yüksek değer almıştır. Böylece Muhasebe Bilgi Sisteminin etkinliği ölçeği iki faktöre ayrılarak faktör bileşenleri tespit edilmiştir. 1. faktörün ismi "Raporlama" olarak, 2. faktörün ismi ise "Program Özellikleri, Kayıt Sistemi, Personel ve Denetim" olarak belirlenmiştir. Faktörlerin bileşenleri Tablo 5'de gösterilmiştir.

Tablo 5: Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkinliği Ölçeğinin Faktör Bileşenleri

Faktör Bileşenleri	
Program Özellikleri, Kayıt Sistemi, Personel ve Denetim	Raporlama
1. Muhasebemizde kayıtlar mevzuata uygun tutulmaktadır.	8. Üretim raporları düzenli olarak hazırlanmaktadır.
2. Muhasebemizde, işlemler günü gününe kayıtlara geçirilmektedir.	9. Satış raporları düzenli olarak hazırlanmaktadır.
3. Muhasebemiz kayıtları, sadece yasal yükümlülükler için değil işletmenin mali durumu ile ilgili her türlü bilgiyi elde etmek için tutulmaktadır.	10. Stok raporları düzenli olarak hazırlanmaktadır
4. Muhasebemiz personeli muhasebe programını etkin kullanabilmektedir.	11. Düzenli şekilde finansal raporlar hazırlanmaktadır
5. Muhasebemiz personeline görevleri ile ilgili düzenli eğitimler verilmektedir.	12. Düzenli olarak işletme bütçeleri hazırlanmaktadır.
6. Muhasebemiz personelinin tamamı mesleki yeterliliğe sahiptir.	13. İşletmemizde maliyet-kar analizleri yapılmaktadır.
7. Muhasebe bilgilerine işletme yöneticileri istediğinde ulaşabilmektedir.	
14. Kullanılan muhasebe programı işletmenin ihtiyaçlarını karşılamaktadır.	
15. Muhasebe kayıtları ve raporları gerçek durumu göstermektedir.	
16. Muhasebe işlemleri sıklıkla kontrolden geçirilmektedir.	

3.5.4. Hipotezlerin Test Edilmesi

Araştırma kapsamında belirlenen ilk hipotez “Hukuki statülerine göre gruplandırılan işletmelerin kurumsallaşma düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır” hipotezidir. Bu hipotezin sınaması Bağımsız Örneklem t-Testi istatistik tekniğiyle yapılmıştır. Yapılan test sonucu elde edilen açıklayıcı istatistik verileri Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6’da Sermaye Şirketleri ile Şahıs İşletmelerinin Kurumsallaşma ölçeğindeki verdikleri cevaplara ait ortalamalar ve istatistik veriler yer almaktadır. Sermaye Şirketleri ile Şahıs İşletmelerinin arasında Kurumsallaşma Düzeyleri açısından bir fark var mıdır, fark var ise bu fark rastlantısal mı yoksa gerçek bir düzey farklılığını anlamak için yapılan Bağımsız Örneklem t-Testi sonucunda olasılık değeri (p değeri) 0.779 olarak hesaplanmıştır. Söz konusu değer 0’05’den büyük olmasından dolayı işletmelerin hukuki statüleri ile kurumsallaşma düzeyleri arasında “p<0,05” seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı ortaya çıkmaktadır.

H₂ hipotezi ile işletmelerin personel sayılarına göre gruplandırılan işletmelerin kurumsallaşma düzeylerinin farklılaşıp farklılaşmadığı test edilmeye çalışılmıştır. İşletmelerin personel sayılarına göre kurumsallaşma düzeyleri açısından anlamlı bir farkın olup olmadığını anlamak için yapılan Bağımsız Örneklem t-Testi sonucunda olasılık değeri (p değeri) 0.112

olarak hesaplanmıştır. Söz konusu değerin 0'05'den büyük olmasından dolayı işletmelerin personel sayıları ile kurumsallaşma düzeyleri arasında “ $p < 0,05$ ” seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 6: Test Edilen Hipotezlere İlişkin Veriler

H_1	Hukuki statüleri itibarıyla işletmelerin kurumsallaşma düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.			
Boyutlar	Ortalamalar (Hukuki Statülerine Göre)		Sonuç	Anlamlılık
	Sermaye Şirketleri	Şahıs Şirketleri		
Kurumsallaşma Düzeyi	3,75	3,77	RET	0,779
H_2	Personel sayıları itibarıyla işletmelerin kurumsallaşma düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.			
Boyutlar	Ortalamalar (Personel Sayılarına Göre)		Sonuç	Anlamlılık
	0-10 Kişi	11 ve Üzeri Kişi		
Kurumsallaşma Düzeyi.	3,72	3,83	RET	0,112
H_3	Faaliyet geçmişleri itibarıyla işletmelerin kurumsallaşma düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.			
Boyutlar	Ortalamalar (Faaliyet Geçmişi)		Sonuç	Anlamlılık
	0-8 Yıl	9 Yıl ve Üzeri		
Kurumsallaşma Düzeyi.	3,78	3,75	RET	0,690
H_4	Hukuki statülerine itibarıyla işletmeler arasında muhasebe bilgi sisteminin etkin kullanımına göre anlamlı bir farklılık vardır.			
Boyutlar	Ortalamalar (Hukuki Statülerine Göre)		Sonuç	Anlamlılık
	A.Ş.	LTD. ŞTİ		
Prg. Özel., Kayıt Sis., Pers. ve Denetim	4,14	4,17	RET	0,740
Raporlama	3,79	3,79	RET	0,990
H_5	Personel sayıları itibarıyla işletmeler arasında muhasebe bilgi sisteminin etkin kullanımına göre anlamlı bir farklılık vardır.			
Boyutlar	Ortalamalar (Personel Sayılarına Göre)		Sonuç	Anlamlılık
	0-10 Kişi	11 ve Üzeri Kişi		
Prg. Özel., Kayıt Sis., Pers. ve Denetim	4,03	4,34	KABUL	0,000
Raporlama	3,65	4,01	KABUL	0,000
H_6	Faaliyet geçmişleri itibarıyla işletmeler arasında muhasebe bilgi sisteminin etkin kullanımına göre anlamlı bir farklılık vardır.			
Boyutlar	Ortalamalar (Faaliyet Geçmişi)		Sonuç	Anlamlılık
	0-8 Yıl	9 Yıl ve Üzeri		
Prg. Özel., Kayıt Sis., Pers. ve Denetim	4,21	4,10	RET	0,070
Raporlama	3,83	3,77	RET	0,410

0-8 yıl arası faaliyeti olan işletmelerin sayısının 384 ve verdikleri cevapların ortalaması 3,78 olarak hesaplanmıştır. Benzer şekilde 9 yıl ve üzerinde faaliyeti olan işletmelerin sayısı 363 ve verdikleri cevapların ortalaması 3.76 olarak hesaplanmıştır. H3 hipotezi ile ilgili Bağımsız Örneklem t-Testi olasılık değeri (p değeri) 0,698 bulunmuştur ve bu değer anlamlılık seviyesi olan 0,05 değerinden büyüktür. Bu nedenle çalışma kapsamında elde edilen veriler çerçevesinde işletmelerin faaliyet geçmişlerine göre kurumsallaşma düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur sonucu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 6'da H₄ hipotezi için genel istatistik verilerine yer verilmiştir. Bağımsız Örneklem t-Testi neticesinde "Program Özellikleri, Kayıt Sistemi, Personel ve Denetim" ile "Raporlama" faktörlerinin olasılık değerleri (p değerleri) sırasıyla 0,74 ve 0,99 olarak hesaplanmıştır. Her iki değerde 0,05 değerinin üzerinde olduğu için işletmelerin hukuki statülerine göre Muhasebe Bilgi Sisteminin etkin kullanımı arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 6'da H₅ hipotezi ile ilgili genel istatistik veriler yer almıştır. İşletmelerin personel sayılarına göre "Program Özellikleri, Kayıt Sistemi, Personel ve Denetim" değişkeni için sermaye şirketleri için ortalama değeri 4,03 iken, şahıs işlemlerinde bu değer 4,34'dir. Aralarında bir farklılık olduğu görülmektedir ancak istatistik manada anlamlı bir fark olup olmadığı test edilmelidir. "Raporlama" faktörü için ortalamalar sırasıyla sermaye şirketleri için 3,65, şahıs işletmeleri için 4,01 çıkmıştır. "Program Özellikleri, Kayıt Sistemi, Personel ve Denetim" faktörü için yapılan aynı ifadeler "Raporlama" faktörü içinde geçerlidir.

Analiz sonucuna göre Tablo 6'da "Program Özellikleri, Kayıt Sistemi, Personel ve Denetim" ile "Raporlama" faktörlerinin anlamlılık değerleri sırasıyla 0,00 ve 0,00'dır. Her iki değerde 0,05 değerinin altında olduğu için H₅ hipotezi kabul edilmiştir. İşletmelerin personel sayılarına göre Muhasebe Bilgi Sisteminin etkin kullanımı arasında anlamlı bir farkın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İşletmelerin personel sayılarına göre Muhasebe Bilgi Sistemi ni etkin kullanma düzeyleri farklılık göstermektedir.

H₆ hipotezi için "Program Özellikleri, Kayıt Sistemi, Personel ve Denetimi" faktörü için anlamlılık düzeyi 0,073, "Raporlama" faktörü için anlamlılık düzeyi 0,412 bulunmuştur. Her iki değer de 0,05'in üzerindedir. Buradan da faaliyet yılı düzeyinde değerlendirilen her iki grup içinde Muhasebe Bilgi Sistemi etkin kullanımı konusunda anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiş ve hipotez reddedilmiştir.

H₇ hipotezinin (Kurumsallaşma düzeyi ile işletmede kullanılan Muhasebe Bilgi Sisteminin kullanımının etkinliği arasında olası ilişki) test edilmesi amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Korelasyon analizine ait veriler tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7: H₇ Hipotezine Ait Korelasyon Matrisi

Korelasyonlar				
		MBSF1	MBSF2	KD
MBSF1	Pearson Korelasyonu	1		
	Sig.			
	N	769		
MBSF2	Pearson Korelasyonu	,758**	1	
	Sig.	0,000		
	N	769	769	
KD	Pearson Korelasyonu	,701**	,697**	1
	Sig.	0,000	0,000	
	N	769	769	769

**Korelasyon 0.01 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 7’de yer alan veriler incelendiğinde 0,701 değeri işletmelerin kurumsallaşma düzeyleri ile “Program Özellikleri, Kayıt Sistemi, Personel ve Denetim” faktörü arasında güçlü ve pozitif bir ilişkinin olduğunu; yine aynı şekilde 0,697 değeri de işletmelerin kurumsallaşma düzeyleri ile “Raporlama” faktörü arasında güçlü ve pozitif bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla H₇ hipotezi kabul edilmiştir.

İki ölçek arasında sebep-sonuç veya etki olgusunu ölçmek için regresyon analizi kullanılmaktadır (Varıcı, 2007: 102). Bu bölümde işletmelerdeki kurumsallaşma düzeyinin işletmede kullanılan muhasebe bilgi sisteminin etkin kullanımı üzerindeki etkisinin ölçümü yapılmış ve H₈ hipotezi test edilmiştir. Bağımsız değişken olan kurumsallaşma düzeyinin, bağımlı değişkenler olan “Program Özellikleri, Kayıt Sistemi, Personel ve Denetim” ve “Raporlama” değişkenleri üzerindeki etkisi değerlendirilmiştir. Yapılan regresyon analizi sonuçları aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 8: İşletmelerin Kurumsallaşma Düzeyi İle İşletmede Kullanılan Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkinliği Üzerine Etkisi Regresyon Analizi Model Özeti Tablosu (Faktör 1)

Model Özeti				
Model	R	R Kare	Düzeltilmiş R Kare	Std. Tahmin Hatası
1	,701 ^a	0,492	0,491	0,60427

a. Belirleyici (Sabit): Kurumsallaşma Düzeyi

Tablo 8’de işletmelerin kurumsallaşma düzeylerinin bağımlı değişken olan “Program Özellikleri, Kayıt Sistemi, Personel ve Denetim” faktörüne ait varyansı % 49 oranında açıkladığı görülmektedir. Başka bir deyişle ilgili bağımlı değişkenin muhasebe bilgi sisteminin alt bir faktörü olan “Program Özellikleri, Kayıt Sistemi, Personel ve Denetim” faktörünün başarısının % 49’u işletmelerin kurumsallaşma düzeyine bağlı olduğu söylenebilir. Regres-

yon analizi sonucunda elde edilen ANOVA tablosuna göre F değeri 742,214 ve anlamlılık 0,000 bulunmuştur. Bu sonuç elde edilen regresyon denkleminin anlamlı olduğunu göstermektedir. Buna göre H8 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 9: İşletmelerin Kurumsallaşma Düzeyi İle İşletmede Kullanılan Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkinliği Üzerine Etkisi Regresyon Analizi Katsayılar Tablosu (Faktör 1)

Katsayılar ^a						
Model		Standardize Edilememiş Katsayılar		Standardize Edilmiş Katsayılar	t	Sig.
		B	Std. Sapma	Beta		
1	(Sabit)	1,793	0,090		20,029	0,000
	KurumsallasmaDuzeyi	0,628	0,023	0,701	27,244	0,000

a. Bağımlı Değişken: Program Özellikleri, Kayıt Sistemi, Personel ve Denetim

Regresyon denklemi katsayıları ve anlamlılık düzeyleri için Tablo 9'daki katsayılar tablosuna bakılması gerekir. Kurumsallaşma düzeyi değişkeninin katsayısı 0,628, sabit değer ise 1,793'dür. Buna göre regresyon denklemini aşağıdaki gibi elde edilmiştir:

$$\text{Program Özellikleri, Kayıt Sistemi, Personel ve Denetim} = 1,793 + 0,628 * \text{KurumsallasmaDuzeyi}$$

Buna göre işletmelerin kurumsallaşma düzeyi arttıkça muhasebe bilgi sisteminin "Program Özellikleri, Kayıt Sistemi, Personel ve Denetim" boyutunda etkinliği de artmaktadır.

Tablo 10: İşletmelerin Kurumsallaşma Düzeyi İle İşletmede Kullanılan Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkinliği Üzerine Etkisi Regresyon Analizi Model Özeti Tablosu (Faktör 2)

Model Özeti				
Model	R	R Kare	Düzeltilmiş R Kare	Std. Tahmin Hatası
1	,697 ^a	0,486	0,485	0,81221

a. Belirleyici (Sabit): KurumsallasmaDuzeyi

Tablo 10'da işletmelerin kurumsallaşma düzeylerinin diğer bağımlı değişken olan "Raporlama" faktörüne ait varyansı % 48 oranında açıkladığı görülmektedir. Başka bir deyişle ilgili bağımlı değişkenin muhasebe bilgi sisteminin alt bir faktörü olan "Raporlama" faktörünün başarısının % 48'i işletmelerin kurumsallaşma düzeyine bağlı olduğu söylenebilir. Regresyon analizi sonucunda elde edilen ANOVA tablosuna göre F değeri 724,750 ve anlamlılık 0,000 bulunmuştur. Bu sonuç elde edilen regresyon denkleminin anlamlı olduğunu göstermektedir. Buna göre H8 hipotezi bu boyut içinde kabul edilmiştir.

Tablo 11: İşletmelerin Kurumsallaşma Düzeyi İle İşletmede Kullanılan Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkinliği Üzerine Etkisi Regresyon Analizi Katsayılar Tablosu (Faktör 2)

Katsayılar ^a						
Model		Standardize Edilememiş Katsayılar		Standardize Edilmiş Katsayılar	t	Sig.
		B	Std. Sapma	Beta		
1	(Sabit)	0,660	0,120		5,488	0,000
	KurumsallaşmaDuzeyi	0,834	0,031	0,697	26,921	0,000

a. Bağımlı Değişken: Raporlama

Regresyon denklemi katsayıları ve anlamlılık düzeyleri için Tablo 11'deki katsayılar tablosuna bakılması gerekir. Kurumsallaşma düzeyi değişkeninin katsayısı 0,834, sabit değer ise 0,660'dür. Buna göre regresyon denklemi aşağıdaki gibi elde edilmiştir:

$$\text{Raporlama} = 0,660 + 0,834 * \text{KurumsallaşmaDuzeyi}$$

Yapılan analiz neticesinde, işletmelerin kurumsallaşma düzeylerinin artmasıyla muhasebe bilgi sistemindeki raporlama kalitesinin artacağı ifade edilebilir.

3.5.5. Araştırma Bulguları ve Değerlendirmeler

Çalışma kapsamında oluşturulan ve test edilen hipotezlere ilişkin elde edilen sonuçlar tablo 12'de sunulmuştur.

Tablo 12: Test Edilen Hipotezlerin Değerlendirme Tablosu

Oluşturulan Hipotez	Sonuç
H ₁ : Hukuki statüleri itibarıyla işletmelerin kurumsallaşma düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.	RET
H ₂ : Personel sayıları itibarıyla işletmelerin kurumsallaşma düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.	RET
H ₃ : Faaliyet geçmişleri itibarıyla işletmelerin kurumsallaşma düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.	RET
H ₄ : Hukuki statülerine itibarıyla işletmeler arasında muhasebe bilgi sisteminin etkin kullanımına göre anlamlı bir farklılık vardır.	RET
H ₅ : Personel sayıları itibarıyla işletmeler arasında muhasebe bilgi sisteminin etkin kullanımına göre anlamlı bir farklılık vardır.	KABUL
H ₆ : Faaliyet geçmişleri itibarıyla işletmeler arasında muhasebe bilgi sisteminin etkin kullanımına göre anlamlı bir farklılık vardır.	RET
H ₇ : İşletmelerin kurumsallaşma düzeyi ile işletmede kullanılan muhasebe bilgi sisteminin etkinliği arasında anlamlı bir ilişki vardır.	KABUL
H ₈ : İşletmelerin kurumsallaşma düzeyinin işletmede kullanılan muhasebe bilgi sisteminin üzerinde etkisi vardır.	KABUL

Araştırma kapsamında oluşturulan hipotezlerden H_1 , H_2 , H_3 , H_4 ve H_6 hipotezleri reddedilmiştir. İşletmelerin hukuki statüleri, personel sayıları ve faaliyet geçmişleri itibarıyla kurumsallaşma düzeylerinin farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde hukuki statüler ve faaliyet geçmişleri itibarıyla muhasebe sisteminin etkin kullanımı noktasında da anlamlı farklılıklar olmadığı tespit edilmemiştir.

Bununla birlikte personel sayıları itibarıyla muhasebe sisteminin etkin kullanımının farklılaştığı belirlenmiş, yani H_5 hipotezi kabul edilmiştir. İşletmelerin personel sayıları arttıkça muhasebe sisteminin daha etkin kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kurumsallaşma düzeyi ile işletmede kullanılan muhasebe bilgi sisteminin etkinliği arasında ilişkinin irdelendiği H_7 hipotezi de kabul edilmiştir. Söz konusu değişkenler arasında güçlü ve pozitif yönlü bir ilişkinin var olduğu belirlenmiştir. Kurumsallaşma düzeyi arttıkça muhasebe bilgi sisteminin etkinliğinin de arttığı sonucu ortaya çıkmıştır.

İşletmelerin kurumsallaşma düzeyinin işletmede kullanılan muhasebe bilgi sisteminin üzerinde etkisinin araştırıldığı H_8 hipotezi de kabul edilmiştir. Söz konusu hipotezin kabul edilmesi, kurumsallaşma düzeyinin muhasebe bilgi sisteminin başarısı üzerinde etkiye sahip olduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Kurumsallaşma kavramı en genel manasıyla, işletmelerin insan faktörüne çok bağlı kalmadan belli standart ve prosedürlerle en etkin ve verimli şekilde işletilmesi olarak tanımlanabilir. İşletmelerde iç uyumun sağlanması, çalışanlara katılımcılığın özendirilmesi, organizasyon şeması oluşturarak işletme içinde ve dışında yetki ve sorumlulukların belirlenmesi, işletmeye ait amaçların saptanması ve işletmede yürütülen iş, işlem ve personelin saptanan amaçlar doğrultusunda eş güdümlü koordine edilmesi, işletmenin geleceğinin önceden planlanarak stratejik uygulamalar ile arzulanan geleceğin gerçeğe dönüştürülmesi için işletmelerde kurumsallaşma çok önemli bir kavramdır.

İşletmelerin kurumsallaşmasının en önemli faktörlerinden biri işletme bünyesindeki bilgi üreten bilgi sistemleridir. İşletme içinde sağlıklı bilgi akışı olmadan gerçekler yorumlanamaz ve etkili bir değerlendirme yapılamaz. İşletmelerde kullanılan bilgi sistemlerinden en bilinen ve en yaygın kullanılan bilgi sistemleri muhasebe bilgi sistemleridir. Muhasebe birimleri hem işletme için hem dış çevre için önemli bilgiler üreten birimlerdir. Günümüzde belli ölçüğe ulaşmış hemen hemen bütün işletmelerin muhasebe kayıtları muhasebe bilgi sistemleri üzerinden tutulmaktadır. Muhasebe bilgi sistemleri ile işletme içi ve dışında gerçekleşen finansal ve finansal olmayan verilerin kaydedilmesi, bu verilerin bilgiye dönüştürülmesi, analizler ile finansal raporların hazırlanması, kanunların zorunlu kıldığı finansal tabloların oluşturulması işlemleri yürütülmektedir.

Bu çalışmada işletmelerin kurumsallaşma düzeyleri ile işletmede kullanılan muhasebe bilgi sisteminin etkinliği arasındaki ilişki ve etkinin değerlendirilmesi yapılmaya çalışılmıştır. Çalışma kapsamında işletmelerin kurumsallaşma düzeyinin belirlenmesine yönelik hazırla-

nan 14 anket sorusu için gelen cevaplar üzerinden faktör analizi yapılmış ve sorular arasında yüksek korelasyonlar olduğu için 14 soru 1 faktöre indirgenmiştir. Aynı şekilde muhasebe bilgi sisteminin kullanımına ilişkin hazırlanan 16 soruya verilen cevaplar için yapılan faktör analizinde sorular arasında yüksek korelasyonlar tespit edilmiş ve 16 soru 2 faktöre indirgenmiş, gruplandırılmıştır. Muhasebe bilgi sistemi için hazırlanan ölçek; faktör 1: “Program Özellikleri, Kayıt Sistemi, Personel ve Denetim” ve faktör 2: “Raporlama” olmak üzere 2 gruba ayrılmıştır.

Çalışma kapsamında ilk olarak işletmelerin hukuki statüleri, personel sayıları ve faaliyet geçmişleri itibarıyla kurumsallaşma düzeyi ve muhasebe bilgi sistemi açısından farklılaşmanın olup olmadığının belirlenmesi amacıyla hipotezler oluşturulmuş ve test edilmiştir. Oluşturulan hipotezlerden sadece işletmelerin personel sayıları ile işletmelerin muhasebe bilgi sistemlerinin etkin kullanımı arasında anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir.

İstanbul’da faaliyet gösteren imalatçı KOBİ’ler üzerinde yapılan; KOBİ’lerde kurumsallaşma düzeyinin muhasebe bilgi sistemi üzerine etkisi konulu bu çalışma ile işletmelerin kurumsallaşma düzeyleri ile muhasebe bilgi sisteminin etkin kullanımı arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiş ve işletmelerin kurumsallaşma düzeylerinin muhasebe bilgi sistemi üzerinde olumlu bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu sonuçlar konuya ilişkin yapılan diğer literatür çalışmaları ile desteklenen ve beklenen sonuçlardır. Söz konusu ilişki ve etkinin incelendiği çeşitli çalışmalar ile elde sonuçların paralellik gösterdiği tespit edilmiştir (Varıcı, 2007; Dinç ve Abdioğlu, 2009; Ekanayake ve Perera, 2010; Dinç ve Karakaya, 2014; Uyar vd., 2017; Kasasbeh, 2017).

Bu çalışma ile kurumsallaşmanın işletmeler açısından ne denli önemli bir konu olduğu ve muhasebe boyutunda faydaları ortaya konulmuştur. İşletmelerin kurumsallaşma düzeyini artırma adına yapacakları çalışmaların işletmeye birçok boyutta fayda sağlayacağı ifade edilmelidir.

Konu ile ilgili farklı sektörlerde ve farklı faktörler açısından yapılacak çalışmalar literatüre katkı sağlayacaktır. Özellikle kamu alanında ve hizmet sektörün de yapılacak çalışmaların önemli faydalar sağlayacağı belirtilmelidir.

KAYNAKÇA

- Al_Sufy, F., Almbaideen, H., Al_abbadi, H. & Makhoulouf, M. (2013). Corporate Governance and Its Impact on the Quality of Accounting Information in the Industrial Community Shareholding Companies Listed in Amman Financial Market- Jorda, *International Journal of Humanities and Social Science*, 3(5), 184-195.
- Awosejo, O., Kekwaletswe, R., Pretorius, P. & Zuva, T. (2013). The Effect of Accounting Information Systems in Accounting, *International Journal of Advanced Computer Research*, ISSN (print): 2249-7277, 142-150.
- Aydemir, B., Seymen, O. & Taşçı, A. (2004). *Aile İşletmelerinde Kurumsallaşma Süreci ve Sektörel Bir Uygulama*, Kongre Kitabı, İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Yayını.
- Aylan, S. & Koç, H. (2017). İşletmelerin Kurumsallaşma Kriterlerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Ölçek Geliştirme Çalışması, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(2), 564-585.
- Aysan, M. (2007). Muhasebe ve Kurumsal Yönetim, *Mufad Journal*, Sayı: 35, 17-24.
- Bourgeois, D. (2014). Information Systems For Business and Beyond, <http://www.saylor.org/site/textbooks/>, (17.04.2018).
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör Analizi: Temel Kavramlar ve Ölçek Geliştirmede Kullanımı, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetim Dergisi*, 470-480.
- Büyüköztürk, Ş. (2015). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. İstatistik, Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorum (21. baskı)*, Pegem Akademi Yayınları.
- Cevher, E. (2014). Kurumsallaşma Küçük İşletmeler İçin Bir Çözüm Müdür Yoksa Yok Olma Nedeni Midir?, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(32), 583-594.
- Dehghanzade, H., Moradi, M. & Raghbi, M. (2011). A Survey of Human Factors' Impacts on the Effectiveness of Accounting Information Systems, *International Journal of Business Administration*, 2(4), 166-174.
- Demir, Ö. & Sezgin, E. (2014). Kurumsal Yönetim Anlayışında Muhasebenin Yeri ve Önemi: TRB1 Bölgesinde Yapılan Bir Uygulama, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 28, 207-223.
- Diñç, E. & Abdoğlu, H. (2009). İşletmelerde Kurumsal Yönetim Anlayışı ve Muhasebe Bilgi Sistemi İlişkisi: İMKB-100 Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Araştırma, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(21), 157-184.
- Diñç, E. & Karakaya, A. (2014). Muhasebe Bilgi Sistemi ve Kurumsallaşma Düzeyi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bir Araştırma. Selçuk Üniversitesi, *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(27), 21-50.
- Ekanayake, A. Perera, S. & Perera, H. (2010). Contextual Relativity of The Role of Accounting In Corporate Governance: Evidence from The Banking Industry In Sri Lanka, *Macquarie University Faculty of Business and Economics*, 1-27.
- Güngör Ak, B. (2010). Aile İşletmelerinde Kurumsallaşmanın İşletme Başarısına Etkileri, Doktora Tezi. Aydın Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Güngör Ak, B. (2010). Aile İşletmelerinde Kurumsallaşmanın İşletme Başarısına Olan Etkileri: Aydın İlinde Faaliyet Gösteren Aile İşletmeleri Örneği, Yüksek Lisans Tezi. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kasabeh, F. O. (2017). Impact of Corporate Governance on the Effectiveness of Accounting Information System in Jordanian Industrial Companies, *International Business Research*, 10(10), 1-9.
- Laudon, K. & Laudon, J. (2014). Management Information System, http://dinus.ac.id/repository/docs/ajar/Kenneth_C.Laudon,Jane_P_.Laudon_-_Management_Information_Sysrem_13th_Edition_.pdf, (17.04.2018).
- Man, M. & Ciurea, M. (2016). Transparency of Accounting Information in Achieving Good Corporate Governance. True Viewand Fair Value, *Social Sciences and Education Research Review*, 3(1), 41-62.
- Mizrahi, R. (2011). KOBİ'lerde Muhasebe Bilgi Sisteminin Etkin Kullanımı Üzerine Bir Araştırma. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 307-316.
- Neogy, T. (2014). Evaluation of Efficiency of Accounting Information Systems: A Study on Mobile Telecommunication Companies in Bangladesh, *Global Disclosure of Economicsand Business*, 3(1), 40-55.
- Paul, R. J. (2010). What an Information System Is, and Why Is It Important to Know This, *Journal of Computing and Information Technology*, 95-99.
- Peters, J., Krishnan, R., Padman, R. & Kaplan, D. (2007). On Data Quality Assesment in Accounting Information Systems, *The R.H. Smith School of Business, University of Maryland, College Park, MD.*, 1-35.
- Ramazani, M. & Allahyari, A. (2013). Compatibility and Flexibility of Accounting Information Systems, *Journal of Emerging Trends in Computing and Information Sciences*, 4(3), 290-295.
- Sajady, H., Dastgir, M. & Nejad, H. (2008). Evaluation of The Effectiveness Of Accounting Information Systems, *International Journal of Information Science and Technology*, 6(2), 49-59.
- Türk, Uğur. (2007). KOBİ'lerde Kurumsallaşma ve Kurumsallaşma Düzeyinin Belirlenmesi (Sakarya 1. ve 2. OSB Uygulaması), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Uyar, A., Güngörmüş, A. H. & Kuzey, C. (2017). Impact of the Accounting Information System on Corporate Governance: Evidence from Turkish Non-Listed Companies, *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, Volume 11-2, 7-27.
- Varıcı, İ. (2007). Muhasebe Bilgi Sisteminin Kurumsallaşma Üzerine Etkisi: Orta ve Doğu Karadeniz'deki KOBİ'ler üzerine Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yazıcıoğlu, İ. & Koç, H. (2009). Aile İşletmelerinin Kurumsallaşma Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Karşılaştırmalı Bir Araştırma, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 21, 497-507.
- Yılmaz, F. Ö. (2015). Kurumsal Yönetim ve Muhasebenin Sosyal Sorumluluğu Açısından Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletmelerdeki Rolü, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(39), 1011-1018.